

*О. Шембарецька,
студентка,
О. Вознюк,
доктор педагогічних наук, професор,
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У сучасному світі вивчення іноземних мов є одним із пріоритетів системи освіти. Той, хто зрозуміє це на початковому етапі свого навчання матиме змогу здобувати знання саме у сензитивний для цього період, у період найлегшого сприймання нового, коли нейронні зв'язки мають кращу здатність до формування. Людина, яка володіє хоча б однією іноземною мовою більш мобільна і вільніша у виборі роботи, країни проживання або відпочинку тощо.

Згідно Закону України «Про освіту», концепції Нової української школи, Державному стандарту освіти та інших нормативно-правових документів. освітня діяльність дитини ґрунтується на здобутті дитиною ключових компетентностей. Закон «Про освіту» дає таке визначення категорії «компетентність»: компетентності це «динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» [1].

Інклюзивна освіта покликана надавати дітям з особливими освітніми потребами права на інтеграції в освітню сферу. Відповідно до Концепції інклюзивного навчання кожна дитина важливим суб'єктом для суспільства. Тому діти з особливими потребами мають можливість щодо здобуття знань і умінь з іноземної мови.

Специфіка вивчення іноземних мов дітьми з особливими освітніми потребами описана у наукових працях І. Камініної, Н. Тучиної, С. Чиж, Н. Щерби та інших. Поряд з цим деякими науковцями вивчалися питання, які стосувалися підготовки педагогічних кадрів, здатних викладати іноземну мову у класах, в яких навчаються діти з особливими освітніми потребами (О. Волошина, Н. Дмитренко, О. Казачінер, А. Степаненко, К. Шапочка та ін.).

Нова українська школа внесла в освітній процес свої корективи щодо сучасного освітнього процесу. З'явилося багато інноваційних інтерактивних технологій, отримали нове життя і були удосконалені традиційні технології. Також змінилося освітнє середовище і методики викладання, що має великий вплив на процес здобуття знань дітьми з різних предметів, у тому числі і у контексті вивчення іноземних мов.

Дитина з особливими освітніми потребами (ООП) – це не конкретний портрет учня. Кожна дитина з ООП індивідуальна і потребує особливого підходу. Ця особливість прописується в індивідуальній програмі розвитку. Діти з особливими освітніми потребами поділяються на певні категорії і рівні щодо

навчальних труднощів. В залежності від цього і підбираються способи і методи роботи з ними, а також можливі корекційні заняття з вивчення іноземної мови.

Робота в інклюзивному класі ставить перед учителем дедалі більше завдань і вимог, як педагогічного, так і психологічного спрямування. Зокрема, вчитель має володіти більшою кількістю відповідних компетентностей, бути креативним, вміти зацікавити тих дітей, які в силу певних обставин не можуть зосередитися на навчанні. Відтак, від вчителя вимагається вищий рівень перспективного бачення освітнього процесу та його результатів, а також стресостійкості.

Окрім цього на вчителя покладено підвищені вимоги щодо підготовки до занять. Велике значення при цьому має врахування при плануванні уроку пояснень, завдань, допоміжних дидактичних і роздаткових матеріалів для дітей з особливими освітніми потребами.

Робота з особливою дитиною, залежно від її «особливостей», передбачає певні особливості. Наприклад, навчання дітей, що мають фізіологічні труднощі за типом слабкозорості потребують наявності карток з шрифтом Брайля та/або навчальні тексти, написані великими буквами; також можливим є використання засобів аудіювання (звукове відтворення слів, речень іноземною і українською мовами), коли дитина на слух сприймає те, що не бачить. Навчання дітей з слуховим труднощами передбачає наявність слухового апарату, а також візуальних карток на двох мовах, які допоможуть через використання зорового аналізатора сприйняти більшу частину інформації. Навчання таких дітей іноземній мові слід починати не з букв, а зі слів, що позначають добре відомі учню предмети (див. так званий «глобальний метод навчання читанню») [2].

Навчальні та інтелектуальні труднощі, в залежності від їх рівня, вимагають від вчителя адаптації завдань, розробки більшої кількості роздаткового матеріалу (картинки з підписами на іноземній і українській мові, картки-асоціації – певні слова є співзвучними з українськими словами, опорні схеми, комікси, тощо), кількаразового повторення або пояснення. При проведенні корекційних занять можна використовувати планшет з іграми, цікавими і яскравими завданнями, мультиками іноземною мовою, що допоможе дитині у формі гри краще засвоїти потрібний обсяг знань.

Фізичні труднощі дитини часто відображаються на її психологічному стані і здатності до навчання. Такий учень потребує розуміння, допомоги, співучасті, емпатійної підтримки, але допомога має бути ненав'язливою, не зосередженою на фізичному стані дитини. Використання вчителем методів інтерактивного навчання, що потребують від дитини певних рухів, переміщень, має бути реалізованим таким чином, щоб дитина не відчула себе зайвою.

Робота з дитиною з соціоадаптивною категорією труднощів повинна враховувати особливість дезадаптованості учня. Наприклад, якщо дитина має труднощі щодо спілкування з однолітками, боїться говорити вголос або не встигає підняти руку, можна використати такі варіанти роботи: дитина може отримати завдання на картках, на картинках; тут також слід звертати увагу на емоційний стан і запитувати дитину тоді, коли вона готова говорити. В жодному разі не можна силувати дитину до певної діяльності, до якої вона на даний час не готова.

Поруч з «тихою» дезадаптованістю існує й інша, що стосується дітей, яким важко зосередитись і налаштуватись на пояснення, яким важко «виседіти» урок, іноді важко знайти спільну мову з іншими дітьми. Такі учні потребують більшої кількості фізичних рухів, таких, як пробіжка позачергово (не тільки під час фізкультхвилинки). Також таку дитину потрібно зацікавити за допомогою карток з яскравими малюнками і підписами двома мовами (підпис іноземною мовою повинен бути більшим чи яскравішим, щоб дитина, навіть несвідомо, запам'ятовувала написання слів). Корекційні заняття таких дітей також передбачають використання планшетів з цікавими завданнями.

Більшість категорій труднощів передбачають застосування таких інтерактивних методів навчання, як «Мікрофон», «Робота в групах», «Робота в парах», тощо. Також бажане застосування мультимедійних презентацій, що буде корисним як для слабкозорих дітей, які будуть краще бачити великі слайди, так і для дітей, що повільно пишуть чи читають, а також розуміють зміст навчальної інформації.

Висновки. У Концепції Нової української школи з-поміж десяти ключових компетентностей можна виділити і такі, як спілкування іноземними мовами (уміння належно розуміти висловлене іноземною мовою, усно і письмово висловлювати й тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди у широкому діапазоні соціальних і культурних контекстів) [3].

Рівні права на освіту дітей з особливими освітніми потребами дають їм змогу ефективно вивчати іноземні мови, що сприяє не лише удосконаленню їх іншомовного досвіду комунікації, а й успішній соціалізації у суспільстві [4].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України "Про освіту" [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради. – 2017. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Гончарова О.А. Навчання англійської мови дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху та зору. URL: <http://int-konf.org/ru/2014/aktualniproblemi-suchasnoji-nauki-21-23-10-2014-r/897-kandidat-pedagogichnikh-nauk-goncharova-o-aglushko-a-v-navchannya-anglijskoji-movi-ditejmolodshogo-shkilnogo-viku-z-vadami-slukhu-ta-zoru>.
3. Концепція Нової української школи URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
4. Чиж С.Г. Інтерактивні шляхи реалізації комунікативного підходу до вивчення іноземної мови дітьми з особливими потребами. URL : http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_75/part_3/32.pdf.